

11 EYLÜL VE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Dr. HALUK GERGER

11 Eylül saldırısı, ABD'nin nesnel konumu ile bu konumun Amerikalılar ve dünyaca algılanışının "özel" bir dönemine denk geldi. ABD, uluslararası ekonominin "küreselleşme" olarak tanımlanan yeni bir birikim evresi üzerinde "Yeni Dünya Düzeni"ni kurmak üzere ideolojik, ekonomik, politik, askeri bir inşa sürecini başlatmıştı. Hem ABD'de, hem de dünyanın büyük bölümünde, bu ülkenin, kendi yaşam tarzından ve Amerikan sermayesinin "çıkar ve ihtiyaçları"na yanıt verecek biçimde, dünyayı yeniden yaratmak üzere olduğuna inanılıyordu. Yeni ve hiç bitmeyecek bir Amerikan Çağı, bir Pax Amerikana, "Tarihin Sonu" ya da "liberal kapitalizmin nihai utkusu" üzerinden bin yıllık bir Amerikan hegemonyasıydı insanlığın ufkunda görülen. Özellikle de Amerika'dan bakınca böyleydi bu.

Amerika, adaletsiz bir paylaşım çerçevesi içinde de olsa, tarihin yazmadığı bir refah ve zenginlik içindeydi. İdeolojik hegemonyası doruklardaydı. Dünya çapında yozlaştığı ölçüde standartlaşan kültür ve değerler, doğrudan "Amerikan Rüyası"na, Amerikan yaşam biçimine işaret ediyor, insanlığın yazgısı Amerika tarafından yeniden yazılıyordu. Bu ülkenin askeri gücü de, tarihin yazmadığı ölçüdeki bir yıkım potansiyeliyle ağırlığını yeryüzünün dörtbir yanında en etkili biçimde gösteriyordu. Ülke, "mutlak bir yıkım ve imar gücü"ne sahip görünüyordu. Dünyayı kendi imajından yeniden yaratmada da mutlak bir kararlılık ve müdahalecilik sergilemekteydi.

Bu büyük saldırıda Amerika Birleşik Devletleri neredeyse rakipsiz kalmıştı dünya sahnesinde. Politikada, kültürde, ekonomide fütursuz bir gidiş söz konusuydu. Dünyanın bu en borçlu ülkesi, her yıl dış ticaretinde yüz milyarlarca dolar açık vererek ve para basarak insanlığın sırtından refah içinde yaşamaktaydı. Dünyanın en büyük hapisane nüfusuyla, ilkokullara kadar girmiş şiddet ile, yeryüzü nimetlerinin oransız, ölçüsüz israfıyla ve burnu büyük bir umursamazlıkla Amerika dünyayı sarsmaktaydı. Mutlak saldırganlığı karşısında, başkaları için "mutlak güvensizlik" anlamına gelecek ölçülerde, neredeyse mutlak bir güvenlik içindeydi de aynı zamanda. O, yıkım tanrısı olduğu kadar, imar tanrısıydı da. Zeus gibi doruklarda dokunulmaz, Ares gibi saldırgan, savaşkan...

O, savcıydı suçlayan, aynı zamanda da yargılayan hakim, cezalandıran jandarma, şerif, infaz memuru, cellat...

İnsanı kendi gül cemalinden yeniden yaratmayı hedefleyen bir "ilahi misyon," bunu mümkün kılacak "tanrısal güç" vehmi ve hepsinin ardında yatan sermayenin iflah olmaz iştihası, yayılma/sömürme güdüsü, baskı ve şiddet yönelimi...Amerikan Çağı'nın tablosu böyleydi...

11 Eylül'ün, sorumluları ve amaçları tam olarak bilinmeyen kör şiddeti, işte böylesi bir tarihsel kesitte vurdu Amerika'yı.

Bunun yarattığı moral ve politik tahribatı henüz tam olarak kestirmek güç. Paramparça olan Amerikan Gerçeği, düşler, boş inançlar ve planlar, yeni gerçeğe ulaşmak için kuşkusuz uzun zaman isteyecek. Ne var ki, ABD'nin tepkisi ana hatlarıyla artık ortaya çıkmış durumda. Böylesi beklenmedik, acımasız, sarsıcı şiddete maruz kalmanın bir içe dönük sorgulama, özeleştiri, tartışma, hatta acıyla olgunlaşma ve arınma getirebileceği umudu artık bütünüyle sönmüş durumda. ABD, dünyayla ilişkisinin nesnel yapısının kaçınılmaz gereği olarak, anlaşılan, "yeryüzünün lanetlilerinin nefret, acı ve öfke dolu kör şiddeti"ne karşı kendi teröründe karar kılmış görünüyor.

Yeryüzünün en zengin ülkesinin, dünyanın en yoksul halklarından birini aylardır bombalıyor olması ve bu arada da bunu, Yemen'den Özbekistan'a, Filipinler'den Gürcistan'a yeni stratejik mevzilere askeri konumlanışın aracı yapması, stratejik hamlelere tahvil etmesi değil Amerikan tepkisinin özü. Amerikan saldırılarını, şimdi "terörist" olarak yok etmeye giriştiklerini bir zamanlar bizzat kendisinin "direniş savaşçıları" olarak yaratıp desteklemiş olmasındaki moral çelişkiyle açıklamak da yeterli olmuyor.

11 Eylül'e karşı artık ana hatlarıyla oluşmuş ve açığa çıkmış Amerikan tepkisi, bütün bunları içeren ama aynı zamanda aşan bir içeriğe sahip. Amerika'yı yeniden biçimlendiren, onun sosyal dokusunu yeniden oluşturan, ruhi şekillenişini yoğuran, politik/yasal çerçevesini yeniden yazan, dünyaya, insanlığa bakışını cıvılcıplak somutlaştıran ve dış politikasını, askeri yönelişini, militarist ruhunu yeniden yönlendiren, hegemonya saldırısının parametrelerini yeniden çizen, bu özellikleriyle de uluslararası ilişkilerin seyrini ve dünya düzeninin yapısını temelinden etkileyen bir süreçle karşılaşıyoruz...

Afganistan, yeryüzünün bütün denizlerine, hava sahalarına, kıtalarına yayılmış korkunç bir askeri makinanın gazap patlamasının sadece bir uvertürü gibi görünüyor. Bugün Amerika'nın etkili "aydınları," bürokraside üst makamlarda bulunmuş seçkinleri, etkin politikacı ve gazetecileri yeryüzünde hedefler belirliyorlar. Irak'tan Filipinlere, İran'dan K. Kore'ye, Sudan'dan Nepal'e, Suriye'den Mısır'a, Lübnan'a, Libya'ya, Somali'ye onlarca ülke Savaş Tanrısı'nın potansiyel kurbanları olarak öne sürülüyorlar. Nükleer silahların kullanımından, nötron bombasına kadar ne kadar uğursuz silah varsa hepsinin propagandistleri iş peşindeler. Uzaydan yönlendirilen akıllı silahlar, yeri delip de öyle patlayan bombalar, insansız uçaklar ve füzeler, kısacası yılda 300 milyar dolardan fazla bir bütçeyle üretilmiş stoktaki envanterin tüketilmesi ve yeni araştırmaların denenmesi fütursuzca tartışılıyor...

Daha 2001 Ocak ayında, yani 11 Eylül'den önce, Kamu Politikaları için Ulusal Enstitü (National Institute for Public Policy) adlı bir kuruluş yayınladığı raporda ABD'nin ileride "nükleer silahlar kullanmasının zorunlu" olabileceğini ileri sürmüştü. Raporun yazarları arasında, şimdi Başkan Bush'un Ulusal Güvenlik Danışman Yardımcısı olan Stephen Hadley, Ulusal Güvenlik Konseyi Direktörlerinden Robert Joseph, Bush'un savunma uzmanlarından Stephen Cambone ve William Schneider Jr. da bulunmaktaydı. Bu arada, sonradan Savunma Bakanlığı'nda önemli bir göreve getirilen Stephen Younger da, 2000 yılı Haziran'ında yazdığı bir raporda ABD tarafından "nükleer silahların kullanılabilirliği" savunmuştu.¹ Şimdi Bush Yönetimi'nin bu tür etkili isimleri, savlarının 11 Eylül saldırısıyla doğrulandığını iddia ediyorlar ve karar alma süreçlerinde yeni bir etkinlik kazanıyorlar. Nitekim, yeni ortaya çıkan "Nükleer Durumun İncelenmesi" başlıklı bir gizli Pentagon belgesinde de, kimi ülkeler (Rusya, Çin, K. Kore, İran, Irak, Suriye) Amerikan nükleer silahlarının hedefi olarak belirlenmiş durumdadır.

Saldırganlık isterisi o boyutlardadır ki, eski Başkan adaylarından militan sağcı Patrick J. Buchanan bile grotesk tablo karşısında şaşkınlığını gizleyemiyor: "Bush'un nerdeyse bütün neo-muhafazakar güç odaklarının desteğini sürdürmek için ne yapması gerekiyor? Hizbullahı yıkmak için hedef seç, şayet Hizbullah ile bütün bağları kesmeyi reddederlerse Suriye ve İran'a karşı misillemede bulun, ve Saddam'ı devirmek için askeri olarak harekete geç. Ama daha geniş bir savaş çağrıları hakim neo-muhafazakar medyada. Weekly Standart'ın yorum editörü David Tell sadece terörün geçmişteki destekçilerine karşı savaşla yetinmiyor, ayrıca `ilerde onlar gibileri desteklemeye ve yaşatmaya eğilimli her gurup ya da ülkeye' karşı da savaş çağrılarında bulunuyor. [William] Bennett, Kongre'nin `militan İslam'a savaş ilan etmesini ve Lübnan, Libya, Suriye, Irak, İran ve hatta Çin gibi terör destekçilerine karşı `bastırıcı şiddet' kullanılmasını istiyor. Wall Street Gazetesi, `Suriye, Sudan, Libya, Cezayir ve hatta belki Mısır'ın belli bölgelerindeki terör kamplarına yönelik' saldırılarda bulunulmasını talep ediyor. Terör uzmanı Steve Emerson , Lübnan'ın Bekaa'sını

¹ International Herald Tribune, 6-7 Ekim, 2001.

listesinin başına koyuyor. Benjamin Netanyahu, yok edilecek 'Terör İmparatorluğu'na Hamas, Hizbullah, 'Filistin Bölgesi'ni ve aynı zamanda İran, Irak ve Afganistan'ı dahil ediyor. Yeni Amerikan Çağı için Proje'den Tom Donnelly ve Gary Schmitt, Irak'ın hemen şimdi işgal edilmesini savunuyorlar: '...Asıl test savaştan sonra Irak'ın işgal edilmesiyle başlayacak...' ² Bu arada, bankerlerin gazetesi **Wall Street Journal** "nükleer silah kullanılması"ni öneriyor, nötron bombasının mucidi kapalı kapılar ardında kendi silahının propagandasını "bugünler içindir" diyerek yapıyor.

Amerika, dostu düşmana, askeri gücünü fiilen göstermeye, hegemonya saldırısının militer özünü dayatmaya, şiddet ve bastırma kararlılığını duyumsatmaya iman etmiş görünüyor.

Saldırı, bununla, açık şiddet ve bastırma hareketleriyle, savaşla sınırlı kalmayacak. Her düzeyden Amerikalı yetkili bunu özellikle vurguluyor. Onlara göre, çok uzun yıllar sürecektir bir başka cephe daha açılmış durumda. Artık, Soğuk Savaş'ta olduğu gibi, başta CIA, istihbarat örgütlerinin önderliğinde, yeni bir yıkıcı yeraltı terörü de gündemde. Suikast, cinayet, sabotaj, darbe, kışkırtma, gibi kontrgerilla taktikleri "yeni savaş"ın terörist yöntemleri olarak yeniden piyasaya sürülüyorlar.

Bu yönelişin bir uzantısı olarak da, bizzat ABD'de ve onun en yakın müttefiklerinde başlamak üzere, yeni yasalar hazırlanıyor "terör"le mücadele için. Hedefte ise, Amerikan Düzeni'nden müsteki bütün demokratik muhalefet yer alıyor. Bütün demokratik/legal mevziler bir bir ellerden alınıyor. Sadece, muhafazakar İngiliz Dergisi Ekonomist'in deyişiyle, "hayvanlar gibi" tutulan Afganlı ve Müslüman tutsaklar değil topun ağzındakiler. Sadece zengin ülkelerdeki yabancılar da değil hedeftekiler. Hak isteyen, daha iyi bir yaşam talep eden, emek eksenli bir mücadeleye taraf olan, küreselleşmenin ideolojik saldırısını, baskılarını, sonuçlarını eleştiren, Yeni Düzen'e karşı bütün demokratik muhalefet, heryerdeki demokratik muhalefet de artık "terörle mücadele"nin öznesi yapılmış durumda. Muhafif olmakla "terörist olmak" arasında böylesi bir organik bağ hiçbir zaman kurulmamıştı. Mazlum insanlığın politik hareketleri ve önderlikleri hiçbir zaman bu denli "kriminal" kabul edilmemişti.³

Clinton tarafından CIA Direktörü olarak atanan James Woolsey, tayini ile ilgili Senato görüşmelerinde şöyle diyordu: "Biz canavarı (Sovyetler Birliği) öldürdük ama şimdi karşımızda zehirli yılanlarla dolu bir orman var."⁴ Amerika, dünyaya ve pek çok halka böyle bakıyor. Bu yılanların kim olduğu ise meçhul, ya da öyle muğlak bırakılıyor "yılanlar"ın somutlanması. Böylece herkes potansiyel bir "yılan." Karar, Amerika'nın. Ocak 2000'de Bush bunu şöyle açıklıyordu: "[Eskiden] tehlikeli bir dünya idi ve 'onların' kim olduğunu tam olarak biliyorduk. Onlara karşı bizdik ve onların kim olduğunu biliyorduk. Bugünse, 'onların' kim olduğu konusunda emin değiliz ama orada olduklarını biliyoruz..." Kovboy, herhangi bir şüphe durumunda hemen silahına davranacak ve gerekirse karanlığa kurşun sıkacaktır...

Bu durumda, hukuk, hem uluslararası, hem de iç hukuk, artık kaçınılmaz olarak bir yüküdür. İç hukuk, yeni "terörle mücadele yöntemleriyle, yargılama, göç, sansür yasaları"yla yeni

² **USA Today**, Eylül 28, 2001.

³ Uygur ve zengin İsviçre'den bir örnek ne demek istediğimiz çok iyi açıklıyor: Ünlü Fransız besteci ve şef Pierre Boulez, bir festivale davetli olarak katılmak üzere Basel'a gider. 76 yaşındaki müzisyenin otel odası geceyarısı kapısı kırılarak İsviçre polisi tarafından basılır ve pasaportuna el konulur. Kendisine İsviçre'nin "ulusal terör listesi"nde bulunduğu bildirilir ve gözaltına alınır. Mesele sonradan anlaşılır. 76 yaşındaki Boulez'nin kırk yıl kadar önce, 1960'larda, bir yerde, 'bütün operalar havaya uçurulmalı' demiş olduğu kayıtlara geçmiştir ve dolayısıyla kırk yıl sonra şimdi "terörle mücadele"nin hedefi "terör zanlısı" oluvermiştir! BBC'nin web sayfasından aktaran **International Herald Tribune**, 6 Aralık 2001.

⁴ Nakleden Paul Rogers, **Losing Control: Global Security in the Twenty First Century**, London, Pluto Press, 2000, s. 58.

saldırganlığa uyduruluyor. Bu arada başka "önlemler" de gündeme getiriliyor. Harvard Üniversitesi Hukuk Profesörü Alan Dershowitz, "işkence gerekliyse, mahkeme izniyle yapılmalı" diyebiliyor.⁵ Bu da "psikolojik işkence" olmalıymış profesöre göre. Son zamanlarda Amerika'da özellikle zanlının kafasına bir torba geçirilerek uzun süre şiddetle başının sallanmasının etkili bir psikolojik işkence türü olduğu söyleniyor. Bunun İsrail tarafından Filistinlilere uygulandığı biliniyor ama neden fiziki şiddet değil de "psikolojik işkence" olarak sınıflandırıldığı meçhul. Profesörün düşüncelerini nakleden dergi yazarı Jonathan Alter, Amerika'daki bir başka tartışmaya daha atıfta bulunuyor ve "ikiyüzlülük de olsa, bazı zanlılarının bizim işkence konusunda daha az titiz müttefiklerimize verilmesini düşünmeliyiz." Çünkü, Yazara göre işkence "Amerikan değerleri"ne aykırıdır ama yine de bu konuda "açık fikirli olmak" gerekmektedir ve dolayısıyla da bu kirli işi kimi müttefiklerin yapabileceği düşünülmelidir! Dergideki yazının başlığı da ilginçtir: "İşkenceyi Düşünme Zamanı." şimdilerde Amerikan yargısı, polisi, medyası, akademisi, istihbaratı, siyaseti ve devleti işkenceyi düşünüyor, tartışıyor, ve kimbilir belki de uyguluyor, "daha az titiz müttefikleri"ne uygulatıyor...

Uluslararası Hukuk konusundaysa, bundan daha 10 yıldan fazla bir zaman önce, yine aynı dergide, **Newsweek Dergisi'**nde, etkili muhafazakar yazar George F. Will, Amerika'daki hakim düşüncüyü pervasız bir açıklıkla, yazısının daha başlığında şöyle ifade etmişti: "Legalitenin Tehlikeleri!"⁶ Saygın ve çok etkili yazar Will, yazısında ABD'nin yeni kazandığı hegemonik durumda artık uluslararası hukuku görüntüde olsun tümüyle gözardı etmesini önermekte ve çıkarlarını kendi bildiğince dünyaya dayatması gerektiğini savunmaktaydı. Ona göre uluslararası hukuk, Amerikan çıkarlarının dayatılması stratejisi önünde ayak bağıydı. En önemlisiyse, bunu öznel bir tercih olarak değil, nesnel bir ihtiyaç olarak belirtiyordu. Bir başka ifadeyle, Amerikan hegemonyasının bu hukuk düzeniyle bağdaşamayacağını görüyor ve o halde "hukuka uymayı gözardı edelim" diyordu. Will, o tarihlerdeki Libya'nın bombalanmasını, Nikaragua'da kontrgerillaların desteklenmesini, Grenada'nın işgalini ve Panama'ya karşı güç kullanılmasını anımsatarak bütün bu terörist eylemlerin elbette hukuka saygı gösterilerek yapılamayacağını belirtiyordu. Son satırlarıysa şöyleydi yazının: "Öyle zamanlar olabilir ki, Birleşik Devletler çıkarlarını, bir uluslararası uzlaşma olmaksızın da savunmak durumunda kalabilir. Böyle bir durumda, uluslararası hukuk takıntısı Amerika'yı rehin alabilir." ABD'nin bu takıntıdan tümüyle kurtulmuş olduğu anlaşılıyor...

Surattaki peçe artık iyice sıyrılmaktadır. gazeteci Jim Hoagland, bir Amerikalı yetkilinin şu sözlerini aktarıyor: "Geçen onyılıda hep ABD'nin yurtdışı operasyonlarının insancıl ve barışı koruma türünden olacağı konuşuluyordu. Bunun yanlış olduğu ortaya çıktı. ..Dünyanın büyük, teknolojik olarak gelişmiş ve parçalara bölünerek bayağı alışılmışın dışında işler yapabilecek bir güce ihtiyacı var."⁷ Bu "alışılmışın dışında"ki işlerin ne menem karanlık yeraltı faaliyetlerini içerdiği herhalde sır değil artık.

ABD'nin 11 Eylül karşısındaki tavrını üç sözcükle özetlemek mümkün: Savaş, kontrgerilla ve antidemokratizm.

Bundan böyle uzunca bir süre hayatın seyrini bu saldırı ile buna karşı demokratik direniş belirleyecek gibi görünüyor...

⁵ **Newsweek**, 5 Kasım 2001.

⁶ **Newsweek**, Eylül 1990.

⁷ **International Herald Tribune**, 6 Aralık 2001.

